

утвердилась як держава і стала частиною світового співтовариства.

Отже, досліджуючи становлення незалежності української держави, варто звернути увагу на безперервність процесу її відродження, використання власних державницьких традицій, ідеї самостійної та соборної України, що закріпилися в ментальності українського народу.

-
1. Історія конституційного законодавства / 36. докум. «Право», 2007.
 2. Селіванов А. Будуємо нову державу. К., 1997.
 3. Шемшученко Ю. Сила демократії у силі влади. *Віче*. 1995. №6.
 4. Линецький С. Методологічні засади осмислення місця і ролі державного режиму в структурі державного ладу України. *Право України*. 2000. № 6.
 5. Лук'яненко Л. За Україну, за її волю. К., 1991.
 6. Еволюція державного устрою в Україні: від тоталітаризму до демократії. *Віче*. 1997. №1.

Лозицький М. П.

курсант 3 курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності

Анісімов Д. О.

викладач кафедри
спеціальної фізичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АНОМІЯ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ

Український соціум уже понад тридцять років переживає глибоку трансформацію, здійснюючи важкий та тривалий перехід до ринкової економіки. Типовою для часу радикальних суспільних змін є трансформація культури, та, перш за все, її ціннісно-нормативної підсистеми. Як правило, така трансформація проявляється в руйнуванні старих соціально-правових норм та зростанні суперечливих елементів культурної системи, ослабленні ролі культури в регуляції людської поведінки, у координації її цінностей, цілей та засобів, що отримало в соціологічній науці назву аномії. Аномія здебільшого відноситься до сфери соціологічної науки, проте в багатьох своїх аспектах перетинається з правом, правовими нормами. Це явище означає стійку дезорганізацію соціальних норм та інститутів суспільства через неможливість досягнення ним оголошених соціальних ідеалів тими засобами, якими суспільство розпоряджається. Аномія відноситься до числа універсальних соціальних явищ, що властиві різним суспільствам на різних

історичних етапах, однак має і національну специфіку, яка у випадку з українським суспільством пов'язана з порівняно пізнім включенням країни у процес модернізації, а також культурної традиції правового нігілізму. Очевидно, що саме з розвитком аномії пов'язане зростання рівня злочинності, наркоманії, алкоголізму та інших подібних явищ в нашій країні за останні два десятиліття.

Результатом правової соціалізації спеціалісти називають формування індивіда з розвинутою правосвідомістю. Критерієм ефективності процесу соціалізації у сфері права слугує ступінь інтеграції людини у правову систему суспільства, засвоєння правових цінностей [1]. Важливість формування та розвитку правової свідомості визначається тим, що воно, будучи формою відображення об'єктивної правової реальності, саме впливає на процеси, які протікають в українському суспільстві.

Як відомо, структура правосвідомості включає такі основні елементи як правова психологія та правова ідеологія. Правову психологію створює сукупність почуттів, емоцій, настроїв, у яких виражається відношення індивідів, соціальних груп до права, законності, системі правових закладів, функціонуючих в суспільстві. Правова психологія характеризує переживання, почуття та думки, що виникають у людей відносно чинного законодавства, практичного здійснення його вимог, порушень правових норм. Правова ідеологія спрямовується до виявлення сутності правових явищ [2, с. 59-62].

Роль агентів, тобто носіїв правової соціалізації є різною відносно передачі правової ідеології та формуванні правової психології.

Неоднозначна роль родини як агента правової соціалізації особистості. Родина на сучасному етапі свого розвитку переживає інституційну кризу, що виражається у зниженні її ефективності як агента соціалізації в цілому. Число неблагополучних родин в Україні зростає, що призводить до серйозних деформацій в соціалізації особистості. Дефекти родинного виховання призводять до викривлення моральних якостей особистості, деформації її правової свідомості та стають визначальними факторами девіантної та делінквентної поведінки підростаючого молодого покоління українців [3].

Ще одним важливим агентом соціалізації виступають засоби масової інформації (далі – ЗМІ). Будучи інститутом соціальної комунікації, вони піднімають статус міжособистісного та соціального спілкування на якісно новий рівень, створюючи однорідне інформаційне середовище суспільства, яка одночасно задовольняє різноманітні інформаційні потреби, надаючи множинність інформаційних послуг, а також можливостей для самоосвіти та розваг. ЗМІ, особливо Інтернет та телебачення, формує засади сприйняття, загальне культурний світогляд, за допомогою яких індивід в сучасному суспільстві інтерпретує та організовує інформацію [4, с. 158]. Можливості ЗМІ дозволяють їм грати помітну роль у правовій соціалізації, транслуючи як правові знання, так і установки поведінки у відповідності із законом.

До числа основних інститутів правової соціалізації, безумовно, належить освіта. Взагалі, освіта є важливою сферою життя суспільства, що значною мірою визначає частину процесу соціалізації, завдяки якому здійснюється передача створених та нагромаджених попередніми поколіннями матеріальних та духовних цінностей, традицій, досвіду, залучення до них людини, перетворення її в повноцінного члена суспільства, що сприяє підтриманню досягнутого рівня культурного розвитку та його наступного удосконалення [5].

У цілому можна сказати, що теперішня освіта недостатньо успішно ладнає із реалізацією функції правової соціалізації. Однак за наявності цілеспрямованої державної політики відносно правової соціалізації підростаючого українського покоління, відповідного соціального замовлення на адресу системи освіти з боку держави та громадянського суспільства, ситуація може бути суттєво змінена.

На наш погляд, основна проблема, що визначає низьку правову культуру українського суспільства та аномії, лежить у шкільній освіті, а саме у відірваності навчальних матеріалів від життя та реальної правової дійсності, нерелевантності більшої частини інформації віку, статутним характеристикам та інтересам школярів, а також безсистемності правової підготовки школярів у цілому. Мова йде про шкільний курс права. У процесі реалізації програм правової освіти потрібно робити акцент на активацію особистісного потенціалу учнів, розвитку рефлексії з проблем суспільного життя та її правового регулювання, набуття досвіду реалізації прав і свобод. Це дозволило б не тільки забезпечити успішне засвоєння учнями транслуючої правової інформації, але й повноцінне освоєння правової культури та формування правової свідомості.

Отже, в умовах тотальної аномії українського суспільства правова соціалізація, процес формування правосвідомості та розвитку правової культури набувають певні риси, серед яких слід виділити, перш за все, їх хаотичний, безсистемний та нерідко суперечний характер. В силу власного неблагополуччя різні агенти соціалізації справляють негативний процес на її позитивне протікання. При цьому зусилля різних агентів правової соціалізації не пов'язані між собою, а іноді й різноспрямовані, що не дозволяє надавати процесу формування правосвідомості та правової культури системний та консолідуєчий характер. Очевидно, що імпульс до такого руху може надати тільки держава, яка зобов'язана створити ефективний державний механізм та систему діючих інститутів для реалізації антиінгілістичної політики.

1. Правова соціалізація: веб-сайт. URL: https://pidru4niki.com/1973120343051/pravo/pravova_sotsializatsiya.

2. Ткачук А.С. Правова ідеологія та правова психологія як структурні елементи правосвідомості. Дніпро, 2018. С. 58-65.

3. Дефекти правової соціалізації. Нормальна і патологічна сім'я: веб-сайт. URL:

<http://um.co.ua/11/11-4/11-49753.html> (дата звернення: 11.04.2011).

4. Турчак А.Л. Засоби масової інформації як основний чинник впливу на формування здорового способу життя молоді. Кіровоград, 2015. С. 157-159.

5. Соціальний інститут освіти, його функції в суспільстві: веб-сайт. URL: <https://buklib.net/books/25452/>.

Манік В.Є.

здобувач вищої освіти 1 курсу
юридичного факультету,

Левін О. Л.

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МОВА ЯК ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРИ

Мова, в загальному сенсі, є інструментом для комунікації індивідів, але слід зауважити її колосальну роль в процесі державотворення. Мова – це потужне знаряддя, символічний інструмент інтеграції будь-якої нації, зокрема української. Такі історики як Івашин В. та Радевич-Винницький Я. у своїх працях зауважували: «Нація – найвища природна форма об'єднання людей. Мова забезпечує нормальне функціонування національного організму в усіх його виявах – політичному, економічному та культурному. Мова – головна ознака нації».

Кожна держава приділяє достатньо уваги мовним проблемам суспільства, адже мова являє собою елемент самоутвердження нації конкретної країни. Подібні питання розглядаються та вирішуються навіть на законодавчому рівні. До прикладу, в Україні державна мова гарантується статтею 10 Конституції України: «Державною мовою в Україні є українська мова», а також від 16 січня 2021 року набула чинності стаття 30 закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (вона говорить, що мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова, тому інформація щодо товарів та послуг на території України має надаватися у першу чергу українською) і т.д.

Спілкуючись та використовуючи українську мову в повсякденному житті або в окремих випадках (документація і т. д.), нація може активно захищати свої національні інтереси і зберегти культурні традиції. Це неабияк важливо для становлення громадського уявлення про незалежність та статність своєї країни. Однак, на мовну ситуацію держави впливає деякі